

Emne nr. 18.

Juletre og julehalm

Oppskrevet av Lystein Eggen , Vingelen .
Hedmark . Tolga herred.

1

I alle heimer med barn er juletreet brukt, og som regel vil også voksne folk ha et minne fra barndommen i form av et slikt juleminne.

2. Det var ikke alminnelig å ha juletre her før i 1880 - årene . Heime hos oss hadde vi ikke juletre før omkr. 1900 .

3. Det var nok lærerne eller lærerinnen i bygda som innførte skikken ved å holde fester med juletre for barna. Det ble stor stas da barna møtte opp og merket den varme, lyse stemningen som granduften og vokslysene førte med seg. Barna hadde små gaver med til hverandre som lærerne hengte opp i juletreet og delte ut ved å lese opp navna .

4. Det var ikke skikk og bruk med pynt ellers i stuen . Til hver jul brukte folk å hakke opp granbar som de strødde tykt over golvet, og det hendte at de satte et par små graner framfor utdørene .

På veggene i stua var det ingen ekstra pynt .

5. De som hadde juletre brukte også granbar på golvet, men ingen dekorasjoner med kvister eller papirstas.

6. Et juletre pleier å være 1 til 2 meter høgt etter som stua er stor til .

7. Lysene er den dekorasjon som ~~gjør~~ gjør mest av seg . Ellers bruker en å flette små, kulørte papirkorger, og før krigen var den tyske juletrepynten med sine mange variasjoner av kuler stjerner, aglansbilder og "englenår" en overveiende del av pynten . I toppen ble det det satt et spir av kulørt glass.

8. Juletreet blir helst pyntet av større barn eller voksne jenter .

9. En bruker å sette treet i et korsformet fotstykke på golvet og aldri på bord.

10. Lysene blir tent når alle har spist den vanlige hovedretten som blir servert i 7-8 -tiden juleaften (kl. 19-20) . Ellers blir lysene tent hver helgedagskveld i hele julen eller når barna ønsker det . Det hender at treet blir stående inne til tjugende dag jul.

11. Barn og voksne pleier å gå rundt treet med sang av de mest kjente julesalmer .

12. Det vandrer ut sammen med jula tretten - eller tjugendagen .

13. I den gamle gode tid med epler, appelsiner og

og alle mulige slikkerier , ble juletreet litt om senn høstet eller plyndret , men som regel forsøkte barna å rasjonere så lenge treet sto.

Siste kvelden kunne de gå omkring til hverandre og ribbe vekk restene .
14 -15 Her over hele østerdalen , blir små grantrær brukt og helst så vakkert formet som det er mulig å finne dem . De få bøndene som har granskog her i Vingelen , mister ikke så lite av frodig ungdom , men det blir aldri tatt strenge forholdsregler mot hogst av juletrær .16. Endel satte opp noen små graner ved utdørene , men ikke med julenek .

1 - 4. Halm på golvet ^{vikk} i eldre folks minne .Men det går sagn om at en brukte å strø byggkorn over golvet . Den som kom opp først om morgenen og fant et korn under bordet , kom til å møte lykken i det nye år. Det er mulig at granbaret hadde en forgjenger i halmen , men en mangler kilder . ,.

4218

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING